

Становлення місцевих органів влади на Поділлі в добу Директорії Української Народної Республіки

У статті висвітлюється становлення місцевих органів влади на Поділлі в період Директорії Української Народної Республіки (листопад 1918 – листопад 1920 рр.).

Ключові слова: місцеві органи влади, самоврядування, державні місцеві адміністрації, Поділля, Директорія, Українська Народна Республіка.

До важливих завдань історичної науки належить вивчення регіональних особливостей функціонування українських державних органів влади доби визвольних змагань 1917–1920 рр., зокрема історії Поділля в період Директорії Української Народної Республіки (УНР).

В умовах зміни державного устрою влада має два шляхи формування державного апарату: або створити нові установи, або пристосувати старі органи державної влади. Головна проблема полягає — чи зможе система центральних та місцевих державних установ ефективно провадити в життя політику уряду безпосередньо в регіонах.

Аналіз наукового доробку вчених дозволяє зробити висновок, що дана проблема й досі є малодослідженою. Фрагментарні відомості щодо становлення органів місцевої адміністрації та самоврядування на території Поділля подають у працях безпосередні учасники національно-визвольних змагань¹, історики діаспори².

---

* *Гудима В.В.* — аспірант кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

¹ *Винниченко В.* Відродження нації / В. Винниченко. В 3-х т. – К.: Вид-во політ. літ-ри, 1990. – Т. 3. – 543 с.; *Мазепа І.* Україна в огні й бурі революції. – К.: «Темпора», 2003. – 608 с.; *Христюк П.* Українська революція. Розвідки і матеріали. Замітки і матеріали до історії української революції 1917–1920 рр. / П. Христюк. В 4-х т. – Відень, 1922. – Т. IV. – 192 с.; *Шаповал М.* Велика революція і українська визвольна програма. – Прага, 1928. – 325 с.

² *Стахів М.* Україна в добу Директорії УНР. – Скрантон, 1962–1966. – Т. 1–7.

Сучасні українські історики³ значно розширили джерельну базу дослідження, але натомість, коло науково-дослідницьких завдань, вирішенню яких присвячені ці праці, не передбачають цілісного висвітлення проблеми формування місцевого апарату влади і управління на терені Подільської губернії в добу Директорії УНР.

Мета даного дослідження — охарактеризувати діяльність центральних та місцевих державних органів влади щодо розбудови місцевих органів державної адміністрації та самоврядування на терені Подільської губернії протягом листопада 1918 – листопада 1920 рр. Головну увагу звернено на регіональну специфіку формування та налагодження діяльності місцевих державних адміністрацій та органів самоврядування.

Директорія відмовилася від використання державного апарату, створеного за доби гетьманату. Всі урядовці, як в центральних установах, так і на місцях, негайно звільнялися. Нове призначення відбувалося згідно спеціальних доповідей відповідних начальників за умови наявності рекомендації на кандидата у державні службовці громадських організацій чи відомих громадян⁴.

---

³ *Верстюк В.Ф.* Махновщина. Селянський повстанський рух на Україні (1913–1920). – К.: Либідь, 1991. – 352 с.; *Завальнюк О.М.* Селянство Кам'янецьчини і Українська влада (1918–1919) // Кам'янецьчина в контексті історії Поділля: Наук. зб. – Кам'янець-Подільський, 1997. – Т. 1. – С. 6–10.; *Лозовий В.С.* Внутрішня і зовнішня політика Директорії Української Народної Республіки (Кам'янецька доба). – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2005. – 224 с.; *Резнт О.П.* Внутрішня політика Директорії // Історія України. – 2000. – Травень. – № 10. – С. 1–7.; *Солдатенко В.Ф.* Українська революція. Історичний нарис. – К.: Либідь, 1999. – 976 с. *Яблонський В.* Від влади п'яти до диктатури одного. Історико-політичний аналіз Директорії УНР. – К.: Генеза, 2001. – 160 с.; *Васковський Р.Ю.* Діяльність Директорії УНР (листопад 1918 – квітень 1919 рр.): дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. – Дніпропетровськ, 1999. – 183 с.; *Верховцева І.Г.* Діяльність земств Правобережної України (1911–1920 рр.): дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – Ізмаїл, 2004. – 237 с.; *Гай-Нижник П.П.* Налагодження державної служби в добу Української революції // Державна служба України в історичному контексті: проблеми становлення та розвитку: Зб. наук.-практ. конф. (Київ, 18 листоп. 2008 р.) / Головне управління державної служби України; за заг. ред. А. Вишневського – К.: Центр адаптації держслужби до стандартів Євросоюзу, 2009. – С. 37–91 та ін.

⁴ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 1065, оп. 1, спр. 20, арк. 2.

На державній нараді у Вінниці 12–14 грудня 1918 р. представники окремих політичних партій, В. Винниченко висловилися за впровадження в Україні системи Рад. Однак, Голова Директорії С. Петлюра запропонував утворення в центрі і на місцях вертикалі «трудових рад», які формувалися за «трудовим принципом»⁵. До Рад мали входити лише трудівники і громадяни, які не використовують найману працю. Мали бути утворені губернські і повітові «трудові ради». Їх представники мали зібратися на Конгрес Трудового Народу України (КТНУ) для формування вищих та центральних органів державної влади та управління.

Відповідно «Універсалу до українського народу КТНУ», від 28 лютого 1919 р. місцевими виконавчими органами влади були комісари, які призначалися на посади «Міністром внутрішніх справ та затверджувалися Директорією. Вони мали працювати в контакті і під контролем місцевих Трудових Рад»⁶. Але постанови КТНУ «Про форму влади в Україні» в умовах війни не виконувалися⁷.

Через постійні військові дії сама вертикаль цивільної влади була розгорнута. У всіх контрольованих урядом регіонах України, за інформацією в.о. міністра внутрішніх справ П. Христюка, зберігалися інститути комісарів⁸.

В процесі встановлення контролю над Поділлям, Директорія УНР здійснила реформу місцевих адміністрацій: відновила посади губернських і повітових комісарів. Було розпочато формування керівного складу апарату. Часто місцевими державними службовцями призначалися особи, які займали керівні посади в період Центральної ради, працювали державними службовцями у місцевих органах.

19 листопада 1918 р. Директорія УНР призначила Г. К. Степуру на посаду Подільського губернського комісара (ГК)⁹. Уже 20 листопада 1918 р. губернський староста С. Кисельов передав у м. Ка-

⁵ Винниченко В. Вказ. праця. – С. 142.

⁶ Вісник УНР. – Кам'янець-Подільський. – 1919. – Ч. 5. – С. 4.

⁷ Галицький голос. – Кам'янець-Подільський. – 12 жовтня. – 1919. – Ч. 6. – С. 3; Вісник УНР. – Кам'янець-Подільський. – 4 березня. – 1919. – Ч. 10. – С. 1.

⁸ Наша справа. (Орган Катеринославського комітету УСДРП). – 1918. – 29 листопада. – С. 2.

⁹ Лозовий В. С. Григорій Степура — політичний та громадський діяч Поділля... – С. 555.

м'янці-Подільському службові справи представнику Директорії. Одразу Подільський ГК розпочав роботу по відновленню діяльності органів влади УНР: місцевих комісарів, міських та повітових демократичних самоврядувань¹⁰.

Протягом листопада–грудня 1918 р. було укомплектовано штати ГК. До їх складу входили губкомісар, його помічник, управляючий канцелярією, завідувач діловодством у справах місцевого самоврядування, чотирьох діловодів, двох урядовців з особливих доручень, одного урядовця з особливих доручень 8 класу, шести помічників діловодів, двох рахівників, двох журналістів, восьми урядовців I-го рангу, шести урядовців II-го рангу, двох урядовців III-го рангу, шести кур'єрів. Таким чином, штат губернського комісара Поділля складала 39 службовців¹¹.

Протягом 21–25 листопада 1918 р. ГК Поділля замість звільнених старост призначив повітових комісарів (ПК): 21 листопада — Ольгопільського, Гайсинського, Літинського, 25 листопада — Новоушицького, Летичівського, Балтського, Ямпільського, Могилівського¹².

Під натиском більшовицьких сил Директорія постійно вимушена змінювати місце перебування. Так, 6 березня Директорія 1919 р. переїхала з Вінниці до Проскурова. На нараді соціал-демократів 8 березня 1919 р, що відбулася у вагоні на жмеринському вокзалі, С. Петлюра змушений був констатувати, що республіці

«бракує також працездатного державного апарату, бо ми не маємо підготованих людей, як в центрі, так і на місцях»¹³.

Вертикаль місцевих органів влади визначала затверджена 24 червня Міністерством внутрішніх справ Інструкція «Про організацію влади на місцях». В регіонах запроваджувався інститут комісарів на всіх щаблях (згори донизу) адміністративно-територіального поділу УНР. ГК призначав міністр внутрішніх справ. Його завданням було реалізація законів і постанов уряду та контроль за їх виконанням губернціальними державними інституціями¹⁴.

¹⁰ ЦДАВО України, ф. 538, оп. 1, спр. 8, арк. 1.

¹¹ Там само, оп. 2, спр. 7, арк. 95.

¹² *Кравчук О.М.* Встановлення влади Директорії УНР на Поділлі... – С. 212.

¹³ *Гай-Нижник П.П.* Налагодження державної служби... – С. 60.

¹⁴ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 60-А, арк. 51.

Подібні ж функції виконував у повіті й призначений губкомісаром ПК. Крім того, він мав також виконувати й розпорядження вищих органів влади, організовувати сільські, волосні, повітові комісаріати, створювати народні управи і наглядати за їхньою діяльністю. ПК повинен був також створити народну самоохорону, відновити діяльність міліції, займатися підготовкою мобілізації та організувати роботу інструкторів-інформаторів для пропаганди серед населення політики Директорії. Волосним комісаром (ВК) ставав голова волосної Народної управи, а його повноваження були подібними до повітового, але лише на рівні волості. Найнижчою ланкою вертикалі місцевої влади був сільський комісар (СК), що обирався громадою села і затверджувався повітовим комісаром. СК мав запроваджувати на селі закони УНР та директиви вищої влади, організовувати охорону села та проводити боротьбу з антидержавною агітацією і злочинцями. Якщо ж у селі не було проведено виборів, то губерніальні та повітові комісари повинні були негайно призначити у ці села комісарів за пропозицією місцевих громадських організацій («Просвіт», Селоспілки)¹⁵.

У червні, коли влада УНР відновилася на Поділлі, гостро постало питання організації місцевих органів влади. Ситуація вимагала якнайшвидшого становлення і функціонування владних структур. Тоді ж Г. Степуру було звільнено від обов'язків ГК¹⁶. Новим ГК Поділля став член Кам'янець-Подільської Народної управи М. Куриленко¹⁷.

Зі звільненням Подільської губернії, ПК приступали до виконання обов'язків і організації влади на місцях. У середині червня 1919 р. приступили до своїх обов'язків повітові комісари: Кам'янець-Подільського¹⁸, Могилів-Подільського¹⁹, Гайсинського²⁰, Проскурівського, Новоушицького²¹, Ямпільського²² повітів та ін.

---

¹⁵ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 60-А, арк. 52.

¹⁶ Там само, оп. 3, спр. 314, арк. 4.

¹⁷ Вісник УНР. – Кам'янець-Подільський. – 1919. – Ч. 10. – С. 1.

¹⁸ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 71, арк. 29.

¹⁹ Там само, арк. 31.

²⁰ Там само, спр. 78, арк. 96.

²¹ Там само, спр. 57, арк. 138.

²² Там само, спр. 402, арк. 6.

Подільський ГК у циркулярі від 31 червня 1919 р. пропонував ПК негайно вжити заходів для організації твердої влади на місцях. ГК наказав об'їхати підлеглі території, роз'яснити порядок відновлення місцевої адміністрації УНР, розповісти про сучасне становище в Україні а також затвердити голів волосних Народних управ на посади волосних комісарів²³. Особлива увага приділялася волосним апаратам, яким за потреби видавалися позички для технічного обладнання апарату. Кожного волосного комісара офіційно затверджували, видавали посвідчення і оголошували його призначення через друковані листи у селах. ПК доручалося не допускати безсистемних і самочинних перевиборів²⁴.

25 липня 1919 р. ГК Поділля М. Куриленко за «праві погляди» був звільнений з посади, а на його місце було призначено члена УПСР М. Кондрашенка (колишнього ГК Катеринославщини)²⁵. Вже 12 серпня ГК Поділля М. Кондрашенко з помічником виїхали по губернії з метою перевірки формування та діяльності місцевих органів влади²⁶

Для інформування населення про політику Директорії УНР при комісаріатах створювався інститут інструкторів-інформаторів²⁷. Губернський комісаріат виділяв кошти для організації волосних інструкторів-інформаторів. ГК Поділля 27 липня 1919 р. було призначено на посаду Губернського інструктора-інформатора Юхима Співака, який організував «інструкторсько-інформаторський відділ» при губкомісаріаті Поділля²⁸.

Дуже негативно впливала на функціонування ВК відсутність коштів. Траплялися випадки, коли волосні комісари не отримували платні і відмовлялись виконувати свої обов'язки. МВС пропонувалося ГК

«вжити негайно найрішучіших заходів через ПК, аби негайно були скликані волосні та сільські сходи, на яких мав бути визначений розмір платні комісарам»²⁹.

²³ Лозовий В.С. Внутрішня і зовнішня політика... – С. 110.

²⁴ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 57, арк. 160.

²⁵ Останні Новини. – Кам'янець-Подільський. – 1919. – Ч. 4. – С. 3.

²⁶ Україна. – Кам'янець-Подільський. – 1919. – Ч. 7. – С. 3.

²⁷ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 67, арк. 39.

²⁸ Трудова Громада. – Кам'янець-Подільський – 1919. – 6 серпня. – С. 1.

²⁹ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 67, арк. 12.

Ставлення населення до представників місцевих адміністрацій було, здебільшого, негативним і часто воно не виконувало розпоряджень комісарів³⁰. Інколи на них вчиняли замаху під час виконання їх обов'язків³¹.

В окремих установах відповідальні посади обіймали урядовці, які вороже ставилися до української влади³². Вони гальмували роботу, викликаючи невдоволення населення, і своїми діями підривали довір'я до уряду УНР.

Відновлення інституту комісарів як представників державної влади, не призвело до створення функціонуючої вертикалі влади. Військові дії не тільки постійно змінювали межі території контролюваної УНР, але й не давали можливість сформувати адміністративні апарати з кваліфікованих кадрів, середньої та нижньої ланки державних чиновників. Цю проблему уряд намагався вирішити за допомогою службовців-галичан. Так, скажімо, у серпні 1919 р. Подільським губерніальним комісаром, МВС та Галицьким урядом були організовані курси для майбутніх державних службовців³³. Заняття щодо ознайомлення з наддніпрянським устроєм проводили Міністр юстиції, Внутрішніх справ, Земельних справ, ГК Поділля. По закінченні навчання понад 40 чоловік було направлено у звільнені повіти Подільської та Волинської губернії.

У серпні 1919 р. до губкомісаріату було запрошено відомого діяча — правника галичанина Білінського, який розпочав роботу над проведенням реформи канцелярії ГК³⁴.

Для зміцнення зв'язку повітових та волосних адміністративних установ, повітовими комісарами скликалися з'їзди волосних комісарів та секретарів Народних Управ, на яких проводилося інструктування про організацію влади у волості і на селі. Такі з'їзди були організовані Кам'янецьким, Могилів-Подільським³⁵, Новоушицьким ПК³⁶.

³⁰ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 57, арк. 157; Арк.18; спр. 71, арк. 31; спр. 78, арк. 96; спр. 56-А, арк. 76; спр. 70, арк. 10-12 зв.; спр. 58, арк. 73.

³¹ Там само, спр. 76, арк. 185.

³² Там само, спр. 58, арк. 8; спр. 57, арк. 57.

³³ Україна. – Кам'янець-Подільський. – 1919. – Ч. 3. – С. 3.

³⁴ Діяльність в Губкомісаріаті. // Україна. – 16 серпня. – 1919. – Ч. 7. – С. 3.

³⁵ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 57, арк. 23.

³⁶ Там само, оп. 2, спр. 70, арк. 8 зв. – 9.

12 жовтня 1919 р. в приміщенні Кам'янецької повітової Народної управи відбувся повітовий з'їзд волосних і сільських комісарів. Тут розглядалися питання організації влади на місцях, допомога армії, матеріальне становище сільських і волосних комісарів³⁷.

На квітень 1920 р. управління ГК значно зменшилося у порівнянні з листопадом–груднем 1918 р. До його складу входили ГК, помічник, керуючий канцелярією, один урядовець для доручень 7 класу, бухгалтер (він же скарбник) та друкар (він же завгосп). Крім зазначених осіб, залишилися також на посаді і прикомандировані до комісаріату радники губернської і військової управи³⁸.

Директорія УНР 5 жовтня 1920 р. прийняла закон «Про скасування посад губернських та повітових комісарів і про встановлення посад «начальника губернії і начальника повіту». В усіх законах та постановах уряду УНР вживалися відповідні назви³⁹.

Поряд з формуванням державних адміністрацій, відбувалося утворення органів місцевого самоврядування. Місцеві земські органи самоврядування, які обиралися ще за часів Керенського не влаштували керівництво УНР і не користувалися довірою населення. Вони втратили повноваження ще на початку 1919 р.⁴⁰

Партії урядової коаліції ще раніше домовилися про формування владних структур за «трудовим принципом». Але швидко провести нові вибори до Трудових Рад за умови продовження військових дій було практично неможливо. Тому і довелося тимчасово відновити роботу губернських, повітових та волосних земств, які називалися «Народними управами», а також міських управ. Органи самоврядування були репрезентовані міськими управами та управами у містечках та селах⁴¹.

Директорія УНР демократизувала стосунки виконавчої влади з органами місцевого самоврядування. Губернський комісар Поділля 19 листопада 1918 р. запропонував негайно відновити роботу міських і повітових самоврядування⁴². Органи самовря-

³⁷ З'їзд волосних комісарів Кам'янець-Подільського повіту // Новини. – 16 жовтня. – 1919. – Ч. 1. – С. 2.

³⁸ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 402, арк. 3.

³⁹ Там само, спр. 571, арк. 69.

⁴⁰ Селянська Громада. – Кам'янець-Подільський. – 1919. – Ч. 2. – С. 5–6.

⁴¹ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 548, арк. 8зв.

⁴² Там само, ф. 538, оп. 1, спр. 25, арк. 1.

дування почали залучати до розбудови республіканського війська.

Директорія 20 грудня 1918 р. затвердила «Закон про органи місцевого самоврядування». Ним скасовувалася чинність закону Української держави про розпуск волосних і земських зібрань й управ. Також поновлювалися повноваження представників цих управ; натомість призначені губернськими старостами члени волосних рад звільнялися зі посади.

Для покращення матеріального становища органів місцевого самоврядування, Директорія УНР 25 лютого 1919 р. прийняла закон «Про асигнування 1 800 000 гривень на видачу допомоги волосним земствам на видатки в зв'язку з виконаннями ними адміністративних функцій»⁴³.

6 серпня 1919 р. було опубліковано основні положення «Законопроекту про місцеве громадське управління УНР». В основу місцевого управління було взято громаду. Владу на місцях «трудовий народ мав здійснювати в сільській і міській громадах через Народні Ради та їхні виконавчі органи — Народні Управи». Ради відали адміністративними, судовими, фінансовими, освітніми, сільськогосподарськими, земельними, продовольчими та іншими справами, тобто в межі їх компетенції входили всі справи місцевого і частково державного значення. Кожна нижчестояща Рада повинна була виконувати постанови та розпорядження вищої по інстанції Ради та центральних органів влади. Оскільки загальні вибори провести було неможливо, то для швидкого утворення вертикальної структури Рад, формування вищих по інстанції Рад повинно проводитися за принципом делегування депутатів від нижчих до вищих рівнів Рад⁴⁴.

Гостро потребували органи місцевого самоврядування досвідчених кадрів. Тому подільські державні органи влади та самоврядування влаштували курси підготовки інструкторів-організаторів місцевої влади. На курси обиралися авторитетні особи серед населення даної місцевості⁴⁵.

8 серпня 1919 р. у м. Кам'янці-Подільському було скликано нараду земських діячів України. Представники 5 губерній на засі-

⁴³ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 6, спр. 2, арк. 40–41.

⁴⁴ Селянська Громада. – Кам'янець-Подільський. – 1919. – Ч. 2. – С. 5–6.

⁴⁵ ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 57, арк. 74.

данні обговорювали питання поточної ситуації в Україні, законопроект про Трудові Ради, ставлення уряду до самоврядування⁴⁶.

Подільський ГК 3 вересня 1919 р. звернувся до директора департаменту самоврядування МВС з проханням відкрити кредити повітовим управам Поділля і надати волосним управам одnorазову допомогу (5 тис. крб. кожній)⁴⁷.

Головний отаман С. Петлюра 12 вересня 1919 р. відвідав Подільську губернську народну управу, де цікавився її роботою і особливо справою збору податків⁴⁸.

Безпорадність органів самоврядування, неможливість їх функціонування зумовила розробку законопроекту про негайну зміну складу земських управ. Таке рішення було прийнято на засіданні Кабінету Міністрів 21 жовтня 1919 р. Для встановлення контакту з представниками місцевих самоврядувань, вищі органи влади УНР мали намір скликати повітові з'їзди голів волосних та сільських Народних Управ, які мали відвідати Головний отаман та члени уряду. Однак через поразки на фронті подібний захід здійснити не вдалося.

Директорія, після Декларації поновлення демократичного устрою в Україні, в умовах громадянської війни не змогла реалізувати ці свої наміри. Але ідея широкого самоврядування відроджується в УНР наприкінці 1920 р, коли з'являються офіційні проекти нової Конституції УНР, де пропонувалася система громад, волостей, повітів і «вищих над ними одиниць самоврядування», вводилося розмежування (починаючи з рівня повітів) компетенції «урядових чиновників» і «чиновників самоврядування».

Таким чином, процес формування місцевих органів влади на терені Подільської губернії залишився незавершеним. Натомість, не можна не визнати той факт, що центральні та місцеві владні структури доби Директорії протягом листопада 1918 – листопада 1920 р. досягли певних успіхів. Протягом короткого проміжку часу у більшості повітів було утворено органи державної адміністрації та вжито низку заходів, спрямованих на оптимізацію функціонування місцевого самоврядування. Як доводить аналіз архівного

⁴⁶ Народа Земських діячів України // Україна: – 1919. – 13 серпня. – С. 3.

⁴⁷ Хроніка. Вінницьке земство // Шлях: – 3 вересня. – Ч. 15. – С. 2.

⁴⁸ Лозовий В.С. Внутрішня політика... – С. 121.

матеріалу, становлення органів державного управління та самоуправління на терені Поділля відбувалося подібно до інших адміністративно-територіальних одиниць УНР. Але значні корективи у цей процес внесли військові дії, руйнація економіки, що в окремі історичні періоди унеможливлювали становлення та діяльність органів державної адміністрації та місцевого самоврядування.

В статье освещается становление местных органов власти на Подолии в период Директории Украинской Народной Республики (ноябрь 1918 – ноябрь 1920 гг.)

Ключевые слова: местные органы власти, самоуправление, государственные местные администрации, Подолье, Директория, Украинская Народная Республика.

In the article we show the formation of the local municipality on Podill'a in the period of Directory of Ukrainian National Republic during the November of the 1918—November of the 1920 years.

Key words: local municipality, government administration, Podill'a, Directory.

Олександр Даниленко*

Українська радянська дипломатія 1920-х рр.: персоналії, статус, функції

Стаття присвячена вивченню персонального складу, статусу та функцій українського радянського дипломатичного корпусу 1920-х років.

Ключові слова: дипломатія, УСРР, НКЗС, РНК.

Історія радянської дипломатії широко представлена в історичній літературі, а також в тематичних збірниках документів, формальний бібліографічний перелік яких зайняв би не один десяток сторінок аналітичного тексту. Міжнародні відносини були і залишаються актуальною науковою та прикладною проблемою,

---

* Даниленко О.В. — доцент кафедри української історії та етнополітики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.